

Regeringens skrivelse

2009/10:186

Urval till högskoleutbildning utan hänsyn till kön

Skr.
2009/10:186

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 18 mars 2010

Fredrik Reinfeldt

Tobias Krantz
(Utbildningsdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I denna skrivelse redovisar regeringen sin syn på frågan om urval med hänsyn till kön vid tillträde till högskoleutbildning. Det är regeringens uppfattning att bestämmelsen i högskoleförordningen (1993:100) om kön som skiljekriterium vid likvärdiga meriter har fått oönskade effekter. I fråga om tillträde till högre utbildning anser regeringen att det är av stor betydelse att urval görs utifrån den sökandes meriter. Möjligheten enligt högskoleförordningen att vid urval till högskoleutbildning vid i övrigt likvärdiga meriter ta hänsyn till kön bör därför tas bort. Vid i övrigt likvärdiga meriter bör urval i stället göras genom prov eller intervjuer. Lottning bör också kunna användas. En sådan ändring av högskoleförordningen innebär inte någon förändring av de bestämmelser i diskrimineringslagen (2008:567) som möjliggör viss positiv särbehandling vid tillträde till högre utbildning.

Innehållsförteckning

Skr. 2009/10:186

1	Ärendet och dess beredning.....	3
2	Politikens inriktning	3
3	Urval till högskoleutbildning utan hänsyn till kön.....	3
4	Ikraftträdande.....	7
5	Konsekvenser.....	7
Bilaga	Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Urval till högskoleutbildning med hänsyn till kön (U2010/832/UH)	9
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 2010.....	10

1 Ärendet och dess beredning

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har det utarbetats en promemoria om urval till högskoleutbildning med hänsyn till kön (U2010/832/UH). Promemorian innehåller förslag till ändring av en bestämmelse i högskoleförordningen (1993:100) om urval till högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå med hänsyn till kön. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan*. Remissyttrandena och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2010/832/UH).

Med anledning av att regeringen i bl.a. propositionen Ett starkare skydd mot diskriminering (prop. 2007/08:95) har redovisat innebörden av nämnda bestämmelse för riksdagen vill regeringen genom denna skrivelse informera riksdagen om en förestående förordningsändring i fråga om urval.

2 Politikens inriktning

Den högre utbildningen ska i allt väsentligt styras av ett renodlat kunskapsideal. Kunskap måste också förenas med ett jämlikhetsideal. Ett arbete för en mer jämställd högskola är prioriterat och ska bedrivas kontinuerligt av universitet och högskolor.

En grundläggande princip i fråga om tillträde till högre utbildning är att urval ska göras utifrån de sökandes meriter. Ingen individ ska stängas ute från utbildning på grund av sitt kön. I situationer där grupper av behöriga sökande har likvärdiga eller samma meriter är det av stor principiell betydelse att alla har samma möjlighet att antas till utbildning.

3 Urval till högskoleutbildning utan hänsyn till kön

Regeringens bedömning: Möjligheten i högskoleförordningen att vid urval vid tillträde till högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå ta hänsyn till kön vid i övrigt likvärdiga meriter bör tas bort. Vid i övrigt likvärdiga meriter bör i stället urval göras genom prov eller intervjuer. Lottning bör också kunna användas.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget, däribland *Svea hovrätt*, *Högskoleverket*, *Verket för högskoleservice* och *Överklagandenämnden för högskolan*.

Ett fåtal remissinstanser, bl.a. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*, *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* och *Karlstads universitet*, avstyrker förslaget. DO och SFS anser att frågan och dess konsekvenser bör bli föremål för en mer djupgående analys.

Högskoleverket anför att högskoleprovets betydelse i urvalet ökar ytterligare till följd av förslaget och menar att effekten vid antagning till de mest eftersökta utbildningarna kan bli att högskoleprovet i praktiken kommer att vara obligatoriskt. *Umeå universitet* och *Karlstads universitet* gör samma bedömning som Högskoleverket och påpekar att en ökad betydelse av högskoleprovet kan leda till att personer med ett annat modersmål än svenska missgynnas. Universiteten ser också svårigheter med att tillämpa intervjuer i fråga om såväl genomförande som kvalitet. *Lunds universitet* anser att lottning kan upplevas som orättvis av de sökande.

Skälen för regeringens bedömning

Diskrimineringslagen

I propositionen Ett starkare skydd mot diskriminering (prop. 2007/08:95) lämnade regeringen förslag till en ny lag mot diskriminering. Regeringen föreslog bl.a. att den som bedriver utbildningsverksamhet inte får diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Vidare föreslogs att ett sådant diskrimineringsförbud inte skulle hindra åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (1985:1100), exempelvis högskoleutbildning. Regeringen anförde i propositionen att det kunde vara berättigat att vid likvärdiga meriter välja en manlig sökande före en kvinnlig sökande till exempelvis lärarutbildningen, om syftet var att förbättra rekryteringen av studenter från det underrepresenterade könet. I propositionen redogjorde regeringen också för den bestämmelse i högskoleförordningen som möjliggör att urval till en utbildning under vissa förutsättningar kan ske med hänsyn till kön. Riksdagen antog regeringens lagförslag (bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219) och regeringen utfärdade därefter diskrimineringslagen (2008:567), som trädde i kraft den 1 januari 2009.

Den praktiska tillämpningen av bestämmelsen i högskoleförordningen om urval med hänsyn till kön har emellertid fått oönskade konsekvenser. Regeringen har därför funnit anledning att överväga den nuvarande regleringen.

Gällande bestämmelser om antagning till högskoleutbildning

Det nu gällande regelverket för antagning av studenter till utbildning som omfattas av högskolelagen (1992:1434) innebär sammanfattningsvis att så långt det kan ske och med hänsyn till kravet på att upprätthålla kvalitet i verksamheten ska högskolorna som studenter ta emot de sökande som uppfyller behörighetskraven för studierna. Om inte alla behöriga sökande till en utbildning kan tas emot, ska urval göras bland de sökande. Detta

framgår av bestämmelserna i 4 kap. högskolelagen. Närmare bestämmelser om tillträde till högskoleutbildning finns i högskoleförordningen (1993:100).

För att bli antagen krävs det att sökanden har grundläggande behörighet och dessutom den särskilda behörighet som kan vara föreskriven. Bestämmelser om urval finns i 7 kap. 12 § högskoleförordningen. Vid urval till utbildning ska hänsyn tas till de sökandes meriter. Urvalsgrunder är betyg, resultat från högskoleprovet, andra särskilda prov än högskoleprovet, kunskaper, arbetslivserfarenhet eller annan erfarenhet som är särskilt värdefull för den sökta utbildningen och andra för utbildningen sakliga omständigheter. Vid i övrigt likvärdiga meriter får urval också göras dels genom prov eller intervjuer, dels med hänsyn till kön i syfte att förbättra rekryteringen av studenter från det underrepresenterade könet. Urval genom prov eller intervjuer får dock inte göras efter det att urval har gjorts med hänsyn till kön. Vid i övrigt likvärdiga meriter får vidare lottnings användas, om urval med hänsyn till kön inte kan göras.

Bestämmelserna i 7 kap. 12 § högskoleförordningen gäller vid urval till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare. Det som anges i paragrafen om urval vid likvärdiga meriter gäller även utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till andra än nybörjare samt utbildning på avancerad nivå. Detta framgår av hänvisningar i 7 kap. 26 § fjärde stycket och 32 § högskoleförordningen.

Bestämmelserna i 7 kap. 12 § högskoleförordningen gäller även utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan. Detta framgår av hänvisningar i 5 kap. 2 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet respektive i 5 kap. 5 och 6 §§ förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

Tillämpningen av bestämmelsen om hänsyn till kön vid likvärdiga meriter har fått oönskade konsekvenser

Av 7 kap. 4 § andra stycket högskoleförordningen framgår att frågor om antagning avgörs av högskolan. Enligt 1 § förordningen (2007:1291) med instruktion för Verket för högskoleservice har verket till uppgift att på uppdrag av universitet och högskolor biträda vid bl.a. antagning av studenter. Flertalet universitet och högskolor anlitar verket för biträde vid antagning. I det antagningssystem som Verket för högskoleservice förfogar över och som universitet och högskolor använder sig av får bestämmelsen om kön som skiljekriterium vid i övrigt likvärdiga meriter i normala fall endast effekt vid antagning till den sista platsen om det finns två sökande av olika kön med samma meritvärde. Detta antagningssystem är utformat så att jämn könsfördelning bland de antagna om möjligt ska uppnås, och följaktligen kommer platsen att tillfalla sökande från det underrepresenterade könet.

Det finns emellertid utbildningar där det finns ett stort antal fler behöriga sökande än platser och där majoriteten av dessa sökande har högsta möjliga meritvärde (läkarutbildningen, veterinärutbildningen, tandläkarutbildningen och vid vissa lärosäten psykologutbildningen). Det

är vanligare att sökande i betygsurvalet (betyg från gymnasial utbildning eller studieomdöme från folkhögskola) än sökande i urvalet som sker på grundval av resultat från högskoleprovet har högsta meritvärde.

I universitetens och högskolornas tillämpning av bestämmelserna om urval används resultat från högskoleprov i vissa fall som skiljekriterium för att rangordna sökande med högsta meritvärde i betygsurvalet. Detta kan dock sällan användas för att rangordna samtliga sökande som har högsta betyg eller studieomdöme, eftersom inte alla dessa har gjort högskoleprovet. Trots möjligheten att använda resultat från högskoleprov som skiljekriterium, uppkommer således situationer där ett antal sökande har högsta möjliga meritvärde och inte kan särskiljas genom bedömning av meriter. Ett antal lärosäten tillämpar bestämmelsen om hänsyn till kön i sådana situationer. Vid lika meritvärde beräknas aktuell könsfördelning bland de antagna. Respektive plats tilldelas en sökande av det vid det aktuella tillfället underrepresenterade könet. Bestämmelsen om urval med hänsyn till kön får således i dessa fall betydelse för antagningen till fler platser än den sista.

Till samtliga av de ovan nämnda utbildningarna är majoriteten av de sökande kvinnor. När bestämmelsen om urval med hänsyn till kön tillämpas får detta till följd att män som söker med högsta meritvärde har större chans att antas än kvinnor med likvärdiga meriter. Vid antagning till veterinärutbildningen höstterminen 2008 utgjorde kvinnor 91 procent av de behöriga förstahandssökande men 85 procent av de antagna. Denna utjämning av könsfördelningen kan inte förklaras av skillnader i meriter mellan kvinnor och män. Snarare har den att göra med att bestämmelsen om kön som skiljekriterium tillämpas vid antagning till dessa utbildningar.

I ett mål mellan tidigare sökande till veterinärutbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet och staten förpliktades staten att betala skadestånd på grund av otillåten diskriminering. Skiljekriteriet kön användes vid urval till veterinärutbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet på ett sådant sätt att det medförde att kvinnor, som var i stor majoritet bland de sökande, i en viss urvalsgrupp med få platser hade mycket liten möjlighet att antas. Resultatet blev att samtliga platser i urvalsgruppen gick till manliga sökande (RH 2009:90).

Möjligheten att ta hänsyn till kön bör tas bort ur högskoleförordningen

En grundläggande princip när det gäller tillträde till högre utbildning är att urval ska göras utifrån de sökandes meriter. I situationer där grupper av behöriga sökande har samma eller likvärdiga meriter är det av stor vikt att alla har samma möjlighet att antas.

Några remissinstanser, bl.a. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* och *Sveriges förenade studentkårer (SFS)*, påpekar i sina remissvar att det som har underkänts av Uppsala tingsrätt och Svea hovrätt i fråga om veterinärutbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet är tillämpningen av antagningsmetoderna och därmed metoden kvotering. DO och SFS anser att regeringen på denna grund inte bör dra slutsatsen att den positiva särbehandlingen bör avskaffas och efterlyser en mer djupgående analys. Regeringen anser dock att principen om att urval ska göras

utifrån de sökandes meriter är av stor betydelse i fråga om tillträde till högre utbildning. Bestämmelsen i 7 kap. 12 § tredje stycket högskoleförordningen om urval vid i övrigt likvärdiga meriter bör därför enligt regeringens uppfattning ändras så att den inte längre innehåller någon möjlighet att ta hänsyn till kön vid urval. En sådan ändring bedöms stå i överensstämmelse med EU-rättens diskrimineringsförbud.

Det bör understrykas att lärosätena, liksom i dag, bör få använda prov eller intervjuer som skiljekriterium vid likvärdiga meriter. Även fortsättningsvis bör det också vara möjligt att vid urval skilja sökande med likvärdiga meriter åt genom lottning. Regeringen delar bedömningen i bl.a. *Högskoleverkets* remissyttrande om att det inte är önskvärt att högskoleprovet i praktiken blir obligatoriskt vid antagning till vissa utbildningar. Regeringen är också medveten om att många sökande uppfattar lottning som orättvist, vilket *Lunds universitet* har påpekat i sitt remissyttrande. I grunden är det alltid problematiskt när sökande med högsta möjliga meritvärde måste sorteras bort. Oavsett vilket skiljekriterium som används, kommer sådana sökande med viss rätt att uppleva sig orättvist behandlade. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande. Regeringen är dock övertygad om att universitet och högskolor bäst kan bedöma vilka av de befintliga skiljekriterierna som är mest ändamålsenliga när flera sökande har likvärdiga meriter. Regeringen avser att noggrant följa lärosätenas antagningsförfarande.

Ändringen av högskoleförordningen innebär inte någon förändring av de bestämmelser i diskrimineringslagen som möjliggör viss positiv särbehandling vid tillträde till högre utbildning. Huvudregeln i 2 kap. 5 § diskrimineringslagen om att en utbildningsanordnare inte får diskriminera bl.a. den som söker till utbildningsverksamhet hindrar enligt 6 § samma kapitel inte åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen. Regeringen överväger att i samband med en kommande uppföljning av diskrimineringslagen göra en översyn av lagens bestämmelser om positiv särbehandling vid tillträde till högre utbildning.

4 Ikraftträdande

Ändringen i högskoleförordningen bör träda i kraft den 1 augusti 2010 och tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 31 december 2010.

5 Konsekvenser

Den förordningsändring som regeringen bedömer bör göras innebär att det inte längre bör finnas någon möjlighet för lärosätena att med stöd av högskoleförordningen använda kön som skiljekriterium vid urval till högskoleutbildning. Vid i övrigt likvärdiga meriter bör i stället urval göras genom prov eller intervjuer. Lottning bör också kunna användas.

Ändringen i högskoleförordningen leder till att högskoleprovets betydelse som urvalsinstrument kan komma att öka. Skr. 2009/10:186

Förordningsändringen bedöms inte ha några finansiella konsekvenser och bedöms ligga i linje med de åtaganden som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Urval till högskoleutbildning med hänsyn till kön (U2010/832/UH)

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Svea hovrätt, Uppsala tingsrätt, Försvarsmakten, Statens skolverk, Högskoleverket, Verket för högskoleservice, Överklagandenämnden för högskolan, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Sveriges lantbruksuniversitet, Blekinge tekniska högskola, Dans- och cirkushögskolan, Dramatiska institutet, Försvarshögskolan, Gymnastik- och idrottshögskolan, Högskolan i Borås, Högskolan på Gotland, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Operahögskolan i Stockholm, Södertörns högskola, Chalmers tekniska högskola AB, Vetenskapsrådet, Delegationen för jämställdhet i högskolan, Delegationen för jämställdhet i skolan, Diskrimineringsombudsmannen (DO), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Universitetslärarförbund, och Sveriges förenade studentkårer (SFS).

Utanför remisslistan har dessutom Saco Studentråd, Akademikerförbundet SSR, Civilekonomerna, Jusek och Lärarnas riksförbund inkommit med yttranden.

Högskolan Dalarna, Stiftelsen högskolan i Jönköping, Landsorganisationen i Sverige (LO), Teaterhögskolan, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling samt Sveriges universitets- och högskoleförbund har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 2010

Närvarande: statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Larsson, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors, Krantz, Ohlsson

Föredragande: statsrådet Krantz

Regeringen beslutar skrivelse 2009/10:186 Urval till högskoleutbildning utan hänsyn till kön